શિક્ષણ સાગર એપ્લીકેશન દ્વારા સંપાદિત

પત્રક A ના નિષ્પત્તિ આધારિત પ્રશ્નો

ધોરણ – ૭

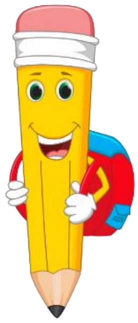

હિન્દી

સત્ર – ૨

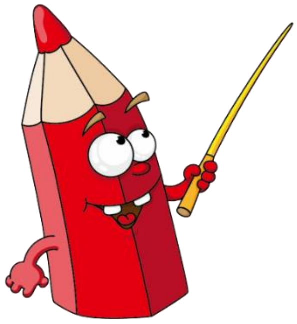

વર્ગ શિક્ષકશ્રીનું નામ : ....

વર્ગ : ....

શાળાનું નામ : ....

તાલુકો : .... જિલ્લો : ....

ધોરણ ૧ થી ૮ ની અધ્યયન નિષ્પત્તિ અને પાઠ આયોજન મેળવવા માટે ગુગલ પ્લે સ્ટોર પરથી શિક્ષણ સાગર એપ ડાઉનલોડ કરો.

શિક્ષણ સાગર

પ્રાસ્તાવિક

સંરચનાત્મક કે વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકન

વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિનું સ્તર જાણવા અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પરથી નિદાન કરવા સંરચનાત્મક મૂલ્યાંકનનો ઉપયોગ થાય છે. વર્ગશિક્ષણ સાથે મૂળભૂત રીતે સંકળાયેલ આ પ્રકારનું મૂલ્યાંકન વિદ્યાર્થીને માહિતી અપાયા બાદ, માહિતી વિતરણના કોઈ ચોક્કસ તબક્કે એટલે કે વિષયવસ્તુના કોઈ એક નિશ્ચિત એકમના શિક્ષણ બાદ કરી શકાય. આ પ્રકારનું મૂલ્યાંકન વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા પૂરી પાડે છે અને શિક્ષકો માટે અધ્યાપન અભિગમ સુધારવાની દિશા સ્પષ્ટ કરે છે. આ પ્રકારનું મૂલ્યાંકન અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રક્રિયાના અંતર્ગત ભાગ તરીકે સ્વીકારાયેલ છે, મૂળભૂત રીતે વર્ગીશિક્ષણ સાથે સંકળાયેલ છે.

એકમ કસોટીઓ, શિક્ષક નિર્મિત અનૌપચારિક કસોટીઓ, સ્વાધ્યાયો, વિદ્યાર્થીની કચાશ પારખતી નિદાન કસોટીઓ વગેરે દ્વારા સંરચનાત્મક મૂલ્યાંકન હાથ ધરી શકાય. ટૂંકમાં કહીએ તો સંરચનાત્મક મૂલ્યાંકન વિષયવસ્તુની ચોક્કસ બાબતોના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓનું પ્રવર્તમાન સિદ્ધિ સ્તર જાણવા માટે હાથ ધરાય છે. સંરચનાત્મક મૂલ્યાંકન એ સતત અને સર્વગ્રાહી રીતે ચાલતી અધ્યયન માટેના મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા છે.

શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન માટે યોજના તૈયાર કરતાં વિદ્યાર્થીઓના વિકાસના વિવિધ પાસાંને ધ્યાનમાં રાખી સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની યોજનાને નીચેના જેવા ચાર વિભાગમાં વહેંચી શકાય:

(1) બૌદ્ધિક બાબતોના અભ્યાસના વિષયોનું મૂલ્યાંકન

(2) શારીરિક ક્ષમતા, સ્વાસ્થ્ય અને ઉત્પાદક કૌશલ્યોનું મૂલ્યાંકન

(3) સામાજિક ગુણો, શક્તિઓ અને સમજનું મૂલ્યાંકન

(4) વિવિધપ્રકારનાં મૂલ્યો, વલણો, અભિરુચિઓ, પસંદગીઓ અને દષ્ટિકોણનું મૂલ્યાંકન

ઉપરોક્ત વિભાગોને ધ્યાનમાં રાખી ક્યા વિભાગનું મૂલ્યાંકન કોણ કરશે, કઈ રીતે કરશે. વગેરે બાબતો શાળાના સમગ્ર શિક્ષકોની સક્રિય મદદ લઈ સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની યોજના તૈયાર કરવી જોઈએ. આ યોજના અમલમાં મૂક્યા પછી તેમાં જણાઈ આવતી ઉણપો સુધારી દર વર્ષે સુધારા- વધારા સાથેની યોજના અપનાવવી જોઈએ.

સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE) બાબત માર્ગદર્શન

સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE) બાબત માર્ગદર્શન @ જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, સિદસર – ભાવનગર. સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન સંદર્ભે તાલીમમાં વારંવાર કેટલાંક પ્રશ્નો પુછવામાં આવતાં હોય છે તે બાબતે અહીં કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ કરવામાં આવી છે.

પ્રશ્ન : નવી અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ જીસીઈઆરટી દ્વારા આપવામાં આવી છે તે કઇ રીતે ઉપયોગમાં લેવી ?

જવાબ : નવા પાઠ્યપુસ્તક સાથે તેમની અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ પણ જીસીઈઆરટી દ્વારા તેમની વેબસાઈટ www.gcert.gujarat.gov.in પર મુકવામાં આવી છે . યાદ રાખીએ કે આ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ આદર્શ રીતે આપેલાં વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખીને બનાવવામાં આવી છે . આ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓમાં મુખ્ય નિષ્પત્તિ અને જરૂર મુજબ તેની પેટા અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની યાદી આપવામાં આવી છે . સાથે જ જે - તે અધ્યયન નિષ્પત્તિનાં અધ્યયન - અધ્યાપન માટેની પ્રવૃત્તિ પણ આપવામાં આવી છે . જ્યારે પણ આપણે વિદ્યાર્થીને અધ્યયન - અધ્યાપનનાં અનુભવ પુરા પાડીએ તેમાં આ પ્રવૃત્તિઓ કરાવવાની છે.

પ્રશ્ન : પત્રક - A માટે અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ કેવી રીતે પસંદ કરવી અને ક્યારે કરવી ?

જવાબ : પત્રક - A જેને આપણે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન તરીકે ઓળખીએ છીએ . આ ★અનૌપચારિક★ મૂલ્યાંકન સ્વરૂપનાં માળખામાં સમાવિષ્ટ છે . જ્યારે અધ્યયન - અધ્યાપનની પ્રક્રિયા ચાલતી હોય તે દરમિયાન ★અનૌપચારિક★ રીતે ★જ★ જે અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ ચકાસી શકાય તેમ હોય તેવી અધ્યયન નિષ્પત્તિઓને રચનાત્મક મૂલ્યાંકન માટે પસંદ કરી શકાય . આ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની પસંદગી અને મૂલ્યાંકન શિક્ષકની વિશિષ્ટ આવડત માંગી લે તેવું કામ છે . આ માટેની અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ શિક્ષકે અગાઉથી જ સત્રારંભે નક્કી કરી લેવી જોઇએ જેથી જે - તે અધ્યયન નિષ્પત્તિનાં અધ્યાપન કાર્ય વખતે મૂલ્યાંકનનું આગોતરૂં આયોજન થઈ શકે અને સાતત્યતાપૂર્ણ મૂલ્યાંકન થઇ શકે .

પ્રશ્ન : જીસીઈઆરટી દ્વારા આપવામાં આવેલી અધ્યયન નિષ્પત્તિની યાદીમાં ૨૦ કરતાં વધારે અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ આપવામાં આવી છે તો અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ કેમ લેવી ?

જવાબ : જીસીઈઆરટી દ્વારા જે અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની યાદી આપવામાં આવી છે તે અધ્યયન - અધ્યાપન માટેની યાદી છે . જ્યારે આપણે મહત્તમ ૨૦ અધ્યયન નિષ્પત્તિ લેવાની વાત કરીએ છીએ ત્યારે ધ્યાન રાખીએ કે આપણે અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન પત્રક- A ની વાત કરીએ છીએ . અનૌપચારિક રીતે મૂલ્યાંકન થઈ શકે તેવી મહત્તમ ૨૦ પ્રતિનિધિરૂપ ક્ષમતા જ પત્રક -A માટે લેવાની છે .

પ્રશ્ન : એકમ કસોટીમાં આપવામાં આવેલી અધ્યયન નિષ્પત્તિઓનાં આધારે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક - A માં મૂલ્યાંકન નોંધ કરી શકાય ?

જવાબ : એકમ કસોટી નિશ્ચિત માળખામાં લેવામાં આવે છે . અને તે લેખિત પ્રકારની એટલે ઔપચારિક પ્રકારની કસોટી છે જ્યારે રચનાત્મક પત્રકમાં અનૌપચારિક મૂલ્યાંકનની વાત છે . એકમ કસોટી જે - તે એકમ અથવા એકમોનાં અંતે લેવામાં આવે છે જ્યારે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક - A સતત થતાં મૂલ્યાંકનનો ભાગ છે જે અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રક્રિયા દરમિયાન થાય છે

પ્રશ્ન - રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક - A માટે જો મૌખિક પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા હોય તો તેનો આધાર કેવી રીતે રાખવો ?

અથવા પત્રક- A ના મૂલ્યાંકનનાં આધાર કેવી રીતે રાખવાં ?

જવાબ: અગાઉ એક પ્રશ્નના જવાબમાં વાત થઇ . રચનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં એવી અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની પસંદગી કરવામાં આવે છે જેનું મૂલ્યાંકન અનૌપચારિક રીતે કરવામાં આવતું હોય આ પ્રકારનાં મૂલ્યાંકન માટે શિક્ષકે આગોતરૂં આયોજન કરવું પડે તે પણ આપણે જાણ્યું . હવે વાત કરીએ આધારોની તો તમે જે - તે અધ્યયન નિષ્પત્તિ પત્રક - A માટે લીધી હોય તે માટે મૂલ્યાંકન પદ્ધતિનું આગોતરૂં આયોજન તો કર્યું જ હોય છે . આ આયોજન પણ તમારો આધાર બની શકે.

દૈનિકબુકમાં પણ મૂલ્યાંકન નોંધમાં તમે તે નોંધ્યું હશે . તમે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન માટે કોઇ અનૌપચારિક ક્રિયાત્મક કસોટી નક્કી કરી હોય તો તેમાં વિદ્યાર્થીએ કરેલાં કામને આધાર તરીકે રાખી શકાય , મૌખિક પ્રશ્નોત્તરી અથવા ક્યારેક સામુહિક અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન વખતે આધાર ન હોય તો ચાલી શકે પણ મૂલ્યાંકન સાતત્યતાપૂર્ણ કરવામાં આવ્યું હોય તે જરૂરી છે . ઉદાહરણ તરીકે કોઇ એક અધ્યયન નિષ્પત્તિ માટે શિક્ષકશ્રી દ્વારા મૌખિક પ્રશ્નોત્તરી કરવામાં આવી હોય અને તેનાં આધારે રચનાત્મક પત્રક - A માં સિદ્ધિની નોંધ કરવામાં આવી હોય . હવે ફરીવાર જ્યારે અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે ત્યારે અપવાદ અને સહજ અમુક વિદ્યાર્થી બાદ કરતાં બાકીનાં વિદ્યાર્થીઓ જવાબ આપી શકે તે આવશ્યક છે .

👉 પરિપત્ર ડાઉનલોડ કરો

માનનીય હરેશભાઈ ચૌધરી સાહેબનો રચનાત્મક મૂલ્યાંકન આધારિત વિડીયો જોવા અહી ક્લિક કરો

સંદર્ભ : Guidance on Continuous and Comprehensive Assessment (SCE) @ District Education and Training Bhavan, Sidsar – Bhavnagar

ધ્યાનમાં રાખવાની વાત : અહી આપેલ પત્રક A અને નીચે આપેલ પ્રશ્નો એ ફક્ત નમુના રૂપ છે શિક્ષક મિત્રો તમે તમારા ધોરણ માં વર્ગ ની પરિસ્થિતિ મુજબ અધ્યયન નિષ્પતિ માં બદલાવ કરી શકો છો..

શિક્ષણ સાગર એપ્લીકેશન ટીમ

રચનાત્મક મુલ્યાંકન પત્રક   વિષય - हिन्दी   ધોરણ - ૭   (द्वितीय सत्र)

શાળાનું નામ :   **તા.**   **પત્રક :- A**   **સને: 2022-23**

અ.નં.	વિદ્યાર્થીનું નામ	1. बेटी		2. हम भी बने महान		3. सच्चा हीरा		4. देश के नाम संदेश		5. धरती की शान		6. मालवजी फौजदार			7. बढे कहानी		8. मुस्कान के मोती		9. समय सारिणी	10. अंदाज अपना-अपना		શિક્ષણ સાગર			
		H7.03 कविता को सुनकर व पढ़कर समझते है ।	H7.21 विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं ।	H7.02 सरल वर्णन सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.24 विशेषण के प्रकारों को समझते हैं ।	H7.02 कहानी सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.18 शब्दों को उचित क्रम में रखकर अर्थपूर्ण वाक्य बनाते हैं ।	H7.02 पत्र सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.35 किसी भी विषय या घटना पर अपनी राय देते है ।	H7.03 गीत सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.12 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों के उत्तर लिखित रूप से देते है ।	H7.02 एकांकी सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.21 समानार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं ।	H7.09 परिच्छेद का शुद्ध रूप से पठन एवं लेखन करते हैं।	H7.20 कहानी का विकास और विस्तार करते हैं ।	H7.28 भाषा की शाब्दिक वाक्य संबंधित खूबियों को जानकर उसका उचित प्रयोग करते हैं।	H7.02 चुटकुले सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।	H7.35 किसी भी विषय या घटना पर अपनी राय देते है ।	H7.29 समय सारिणी (पाठशाला, बस, अड्डा, रेल अड्डा तथा प्रसार माध्यमों) का उपयोग करते है ।	H7.28 भाषा की शाब्दिक और वाक्य संबंधित खूबियों को जानकर उसका उचित प्रयोग करते है ।	H7.22 शब्द के लिंग परिवर्तन को जानकर उसका व्यवहार में उपयोग करते हैं ।	સત્રાંતે વિદ્યાર્થીઓ એ મેળવેલ જે તે નિશાની ઓની કુલ સંખ્યા			૪૦ માંથી મેળવેલ ગુણ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	√	?	×	

१. बेटी

H7.03 कविता को सुनकर व पढ़कर समझते हैं ।

(अ) निम्नलिखित वाकय पंक्तियों का भावार्थ लिखिए ।

(1) फूल जैसी सुंदर बागों मै खिलूंगी,
तितली बनूँगी मै हवा को चूमूंगी,
हवा को चूमूंगी, नाचूंगी ।

____
____
____
____

(2) पढ़ूंगी-लिखूंगी मै मेहनत करुँगी,
अपने पाँव चलकर मैदुनिया को देखूंगी
दुनिया को देखूंगी मैदुनिया को समझूंगी ।

____
____
____
____

H7.21 विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं ।

4 उदहारण के अनुसार विलोम शब्द का वाकया में प्रयोग कीजिए ।

उदहारण : धरती x <u>अम्बर</u>

वाक्यप्रयोग : - धरती पर हरियाली छ गई है ।

- अम्बर में तारे चमक रहे है ।

(1) सुंदर x __________

- ____
- ____

(2) मेहनती x __________

- ____
- ____

(1) सिर x __________

- ____
- ____

(2) मित्र x __________

- ____
- ____

(5) उजाला x __________

- ____
- ____

२. हम भी बनें महान

H7.02 सरल वर्णन सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-4 परिच्छेद को पढ़िए ।

माता-पिता की सेवा करना मनुष्य मात्र का कर्तव्य है । कितने दुःख उठाकर, कितनी विपत्तियाँ झेलकर वे अपनी संतान का पालन करते हैं । उनके उपकारों का, उनकी सेवाओं का बदला किसी प्रकार भी चुकाया नहीं जा सकता । इतना होने पर भी यदि मनुष्य विद्या, यौवन और धन आदि के अभिमान में उनका सम्मान और शुश्रूषा नहीं करता तो वह महा कृतघ्न हैं। गुरु सेवा के बिना विद्या कठिन होती है। विद्या प्राप्त करके भी जो गुरु की, शिक्षकों की सेवा में मन नहीं लगाते, उनकी विद्या निष्फल जाती है । बड़े बूढ़ों की सेवा करनेवाले व्यक्तियों की आयु, विद्या, कीर्ति और शक्ति में वृद्धि होती है।

• **परिच्छेद को पढ़कर दिए गए विकल्प में से सही विकल्प चुनकर □ में √ का निशान कीजिए।**

(1) 'माता-पिता की सेवा करना मनुष्य मात्र का <u>कर्तव्य</u> है।' – विधान में रेखांकित शब्द का अर्थ नहीं होता है...

□ जिम्मेदार □ उत्तरदायित्व

□ फ़र्ज □ सेवा

(2) 'शुश्रूषा' शब्द का अर्थ होता है...

□ माता-पिता की सेवा करना । □ गरीब की सेवा करना।

□ दोस्त की सेवा करना। □ मरीज़ की सेवा करना।

(3) 'अभिमान' शब्द का विलोम अर्थ क्या होता है ?

□ मान □ अपमान □ निराभिमान □ घमंड़

(4) 'उपकार का बदला अपकार से देना' शब्दसमूह के लिए एक शब्द है...

□ कृतघ्न □ कर्तव्य □ अभिमान □ शुश्रूषा

• **परिच्छेद के आधार पर प्रश्नों के उत्तर लिखि ।**

(1) मनुष्य का कर्तव्य क्या हैं ?

____

____

____

(2) माता-पिता संतान का पालन कैसे करते हैं ?

____

____

____

(3) माता-पिता का बदला क्यों चुकाया नहीं जा सकता ?

____

____

____

(4) कौन कृतघ्न होता हैं ?

____

____

(5) क्या करने से विद्या निष्फल जाती है?

H7.24 विशेषण के प्रकारों को समझते हैं ।

प्रश्न-8 (अ) निम्नलिखित परिमाणवाचक और सार्वनामिक विशेषणों को तालिका में वर्गीकृत करके वाक्य में प्रयोग कीजिए।

(दो लीटर, यह, वह, कुछ, पचास ग्राम, थोड़ा, मेरा, कोई)

परिमाणवाचक विशेषण	सार्वनामिक विशेषण

(1) वाक्य :

(2) वाक्य :

(3) वाक्य :

(4) वाक्य :

(5) वाक्य :

(6) वाक्य :

(7) वाक्य :

(8) वाक्य :

३. सच्चा हीरा

H7.02 कहानी सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-2 (ब) प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

(1) आप अपने माता-पिता को कौन-कौन से काम में मदद करते हैं ?

(2) आदमी 'सच्चा हीरा' कैसे बन सकता है ?

(3) चौथी स्त्री का बेटा सचमुच हीरा था ? क्यों ?

(4) इस कहानी में किस स्त्री के बेटे के गुण आपको सबसे अच्छे लगे ? क्यों ? ।

H7.18 शब्दों को उचित क्रम में रखकर अर्थपूर्ण वाक्य बनाते हैं ।

प्रश्न- शब्दों को सही क्रम में रखकर अर्थपूर्ण वाक्य बनाइए ।

(1) शीतल में राजहंस जल था तालाब रहता था के ।

(2) अतिथि थे समारोह कौन के मुख्य ?

(3) ने झपटकर लिया को बालक नरेन्द्र खींच ।

(4) तालाब में नंदनवन छोटा सा एक था ।

(5) सकता बेटे की कोई कर बराबरी नहीं मेरे ।

४. देश के नाम संदेश |

H7.02 पत्र सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-4 आप अपने मित्र को "स्वच्छता का महत्त्व" समझाते हुए पत्र लिखिए ।

H7.35 किसी भी विषय या घटना पर अपनी राय देते हैं ।

(2) आप अपने घर, स्कूल और गाँव में स्वच्छता के लिए क्या क्या करेंगे ।

शिक्षण सागर

५. धरती की शान

H7.03 गीत सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-1 निम्नलिखित कविता पढ़कर प्रश्न बनाइए और उसके उत्तर लिखिए ।

नदियाँ न पीए कभी अपना जल
वृक्ष न खाए कभी अपना फल
अपने तन से, मन से, धन से
देश को दे दे दान
चाहे मिले सोना - चाँदी
चाहे मिले रोटी - बासी
महल मिले बहु सुखकारी
चाहे मिले कुटिया खाली
प्रेम और संतोष भाव से
करता जो स्वीकार है ।
चाहे करे नींदा कोई
चाहे कोई गुणगान करे
फूलों से सत्कार करे
मान और अपमान दोनों
जिसके लिए समान रे
वो सच्चा इन्सान रे ।

प्रश्न-1 ____________________

____

उत्तर-1 ____________________

____

प्रश्न-2 ____________________

____

उत्तर-2 ____________________

____

प्रश्न-3 ____________________

____

उत्तर-3 ____________________

____

प्रश्न-4 ____________________

____

उत्तर-4 ____________________

____

प्रश्न-5 ____________________

____

उत्तर-5 ____________________

____

शिक्षण सागर

H7.12 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों के उत्तर लिखित रूप से देते हैं ।

प्रश्न-2 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

(1) मनुष्य युग का आह्वान कैसे कर सकता है ?

____

____

(2) मनुष्य यदि हिम्मत से काम ले तो क्या हो सकता है ?

____

____

(3) विविध क्षेत्रों में मनुष्य ने क्या-क्या प्रगति की है ?

____

____

(4) मनुष्य की आत्मा में क्या है ?

____

____

(5) 'तेरी मुट्ठियों में बंद तूफ़ान है' का अर्थ क्या है ?

____

____

shikshansagar.com The King of Education शिक्षण सागर

६. मालवजी फौजदार

H7.02 एकांकी सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-1 निम्नलिखित प्रश्नों के सही उत्तर के सामने □ में √ का निशान कीजिए।

(1) शब्दार्थ की सही जोड़ पहचानिए ।

□ अगाध - गहरा □ शरीर – मन

□ व्याकुल - आनंदित □ दूभर – सरल

(2) मालवजी को जीवनदान मिला, क्योंकि...

□ वह मातृभूमि की सेवा करने के लिए तत्पर था ।

□ वह सेनानायक था।

□ वह शिवाजी की परीक्षा में सफल हुआ था।

□ वह अपनी माता को मिलना चाहता था ।

(3) 'प्राण न्योछावर करना' मुहावरे का सही अर्थ होता है...

□ एक दूसरे के लिए जीना। □ आत्मा को त्याग देना।

□ जीवन त्याग देना। □ जीवन समर्पित करना।

(4) शिवाजी को मालवजी के बारे में क्या विश्वास था ?

□ यह बालक मातृभूमि की सेवा में कोई कसर नहीं छोड़ेगा ।

□ यह बालक अपनी माता को मिलकर नहीं लौटेगा।

□ यह बालक झूठ बोल रहा है। □ यह बालक भरोसा करने के लायक नहीं है।

(5) मालव और उसकी माता को क्या तकलीफ़ थी ?

□ मालव का घर नहीं था। □ मालव पढ़ाई नहीं कर पाता था।

□ दोनों को पेट भर अन्न नहीं मिलता था। □ मालव की माँ बीमार थी।

H7.21 समानार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं ।

प्रश्न-2 कोष्ठक में से समानार्थी शब्द ढूँढकर उत्तर लिखिए ।

क्ष	तै	या	र	त्र
बा	जि	म्मे	दा	री
ल	ज्ञ	फ	र्ज	ह
क	ठि	न	मो	दुः
अ	फी	म्मा	हि	ख
का	ई	स	त	श

तत्पर – तैयार

कष्ट – ______

मुग्ध – ______

पर्याप्त – ______

शिशु – ______

दूभर – ______

दायित्व – ______

प्रतिष्ठा – ______

H7.09 परिच्छेद का शुद्ध रुप से पठन एवं लेखन करते हैं।

प्रश्न-3 परिच्छेद का शुद्ध रुप से पठन एवं लेखन कीजिए।

मेरे पिता आपकी सेना में सिपाही थे। उन्होंने देश की रक्षा के लिए अपने प्राण न्योछावर कर दिए । आज उनको मरे हुए दो वर्ष हो गए । इस समय घर में मैं और मेरी माता, केवल दो प्राणी हैं। आज तीन महीनों से हम दोनों को पेट-भर अन्न मिलना दूभर हो गया है । इस संसार में मनुष्य सब कुछ सहन कर लेता है, परन्तु पेट की भूख सहन नहीं कर सकता । मैं इसी विचार में बैठा था कि एक सैनिक ने आकर मुझसे कहा कि यदि तुम शिवाजी का वध कर दो, तो मैं तुम्हे धन दूंगा। महाराज! इसी लालच में पड़कर मैं आपकी हत्या करने के लिए यहाँ आया था। किन्तु अचानक उसी समय आपकी आँखें खुल गईं।

७. बढ़े कहानी

H7.20 कहानी का विकास और विस्तार करते हैं ।

प्रश्न-1 कहानी को अपने शब्दों में आगे बढ़ाइए ।

तिलक एक घनी आबादीवाले शहर में रहता था । अपने आस-पास वह हमेशा स्वच्छता का आग्रह रखता था । एक बात उसे रोज परेशान करती थी । जब भी वह घर से बाहर निकलता रास्ते में कुड़ा - कचरा और गंदगी देखकर दुःखी हो जाता और सोचता कि कैसे लोगों को स्वच्छता के बारे में जागृत करू ? एक दिन फिर उसने निश्चय कर लिया...

H7.28 भाषा की शाब्दिक वाक्य संबंधित खूबियों को जानकर उसका उचित प्रयोग करते हैं।

प्रश्न-2 निम्नलिखित शब्दों के अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए।

(1) अपेक्षा -

उपेक्षा -

(2) अशक्त -

आशक्त -

(3) गृह -

ग्रह -

(4) बहार -

बाहर -

शिक्षण सागर

८. मुस्कान के मोती

H7.02 चुटकुले सुनकर एवं पढ़कर समझते हैं ।

प्रश्न-1 पढ़िए और सम्जिए।

(1) पापा : अगर तुम इस बार पास हो गये, तो मैं तुम्हें साइकिल लेकर दूंगा।
बेटा : अगर मैं अनुत्तीर्ण हो गया तो ?
पापा : तब मैं तुम्हें रिक्शा लेकर दूंगा।

(2) पिताजी (दक्ष से) : बेटा, कहीं तुम ने मेरी शर्ट देखी है क्या ?
दक्ष : नहीं पिताजी, उसे देखकर मैं क्या करता ? जब देखो तब जेब खाली रहती है ।

(3) टीचर : तुम्हारे अटपटे जवाबों से तो मेरे सिर में दर्द होने लगा है, मुझे तुम्हारे पापा से मिलना होगा।
छात्र : जरूर सर, मेरे पापा डॉक्टर हैं, वह सिरदर्द का कोई इलाज बता देंगे।

(4) अंकल : आरती, तुमने अख़बारवाले का बिल तो नहीं देखा ?
आरती : अंकल, क्या शहर में लोग बिलों में भी रहते हैं ।

H7.35 किसी भी विषय या घटना पर अपनी राय देते हैं ।

प्रश्न-२ सोचकर अपने विचार लिखिए।

“जीत के कई कारण होते हैं।"

____
____
____
____

प्रश्न-३ आपके T.V. में प्रसारित हुए हास्य कार्यक्रम के बारे में अपने विचार लिखिए।

____
____
____

९. समय-सारिणी

H7.29 समय सारिणी (पाठशाला, बस, अड्डा, रेल अड्डा तथा प्रसार माध्यमों) का उपयोग करते हैं ।

प्रश्न-1 होटल बच्चा पार्टी के मेनु के आधार पर निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

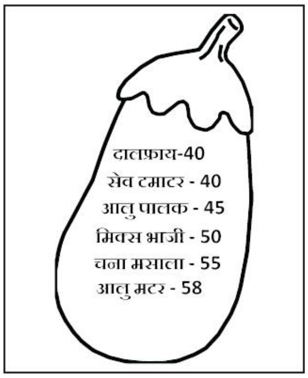

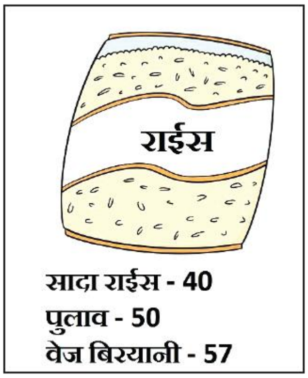

प्रश्न-1

(1) अगर आप मिक्स भाजी, पराठा और पुलाव खाते हैं तो कितने रूपये चुकाने होंगे ?
उत्तर :____

(2) अगर आपके पासे 150 रूपये हैं तो आप मेनू में से कौन-कौन सी चीजें खा सकते हैं?
उत्तर : ____

(3) उपर्युक्त मेनू में से आपके पसंद की चीजों के नाम लिखिए।
उत्तर: ____

शिक्षण सागर

(4) होटल बच्चा पार्टी' मेनू में आप और कौन-कौन सी रेसिपी (व्यंजन) बढ़ाना चाहते हैं ?

उत्तर : ____

(5) 'होटल बच्चा पार्टी' मेनू में आपके पसंद की कौन-सी रेसिपी (व्यंजन) नहीं है ?

उत्तर : __________

____

shikshansagar.com
શિક્ષણ સાગર
The King of Education

१०. अंदाज अपना-अपना

H7.28 भाषा की शाब्दिक और वाक्य संबंधित खूबियों को जानकर उसका उचित प्रयोग करते हैं ।

प्रश्न-1 निम्नलिखित शब्दों में से एक-एक वर्ण हटाते हुए सार्थक शब्द बनाकर अर्थ लिखिए ।

उदाहरण :शब्द **अर्थ**

सौगात - तोहफा, उपहार, भेंट

सौत - सौतन, पति की दूसरी पत्नी

संख्या - 100 के सूचक

(1) पापड़ ________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

(2) गौहर________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

(3) वेदांग ________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

(4) नाजुक ________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

(5) छूटना ________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

________________ - ______________________________

H7.22 शब्द के लिंग परिवर्तन को जानकर उसका व्यवहार में उपयोग करते हैं ।

प्रश्न-2 निम्नलिखित परिच्छेद को पढ़िए और रेखांकित शब्दों के लिंग बदलकर परिच्छेद फिर से लिखिए ।

मेरी पत्नी ने मुझे बाज़ार से कुछ चीजें लाने के लिए कहा । पहले मैं हार लेने के लिए सुनार के पास गया। सेठ दुकान में नहीं थे। नौकर ने बताया कि मालिक बाहर गए है । वहा से मटका लेने के लिए कुम्हार की दुकान पर गया । मटका लेकर चिमटा लेने के लिए लुहार की दुकान पर पहुँचा । चिमटा लेकर तेली की दुकान पर पहुँचा ही था कि बारीश शरू हुई । मैं भीगता हुआ घर पर आ गया । मैंने देखा घर के भीतर एक बड़ा नाग जा रहा था । तभी मेरी बेटी ने आकर कहा – "पिताजी उठिए सुबह हो गई है"।

____

____

____

____

શિક્ષણ સાગર

शिक्षण सागर

આવું તમામ ધોરણનું વિષય વાઈઝ અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત પ્રશ્નો માટે નીચે આપેલ ધોરણ સામે ક્લિક કરો.

ધોરણ – ૩ CLICK HERE

ધોરણ – ૪ CLICK HERE

ધોરણ – ૫ CLICK HERE

ધોરણ – ૬ CLICK HERE

ધોરણ – ૭ CLICK HERE

ધોરણ – ૮ CLICK HERE

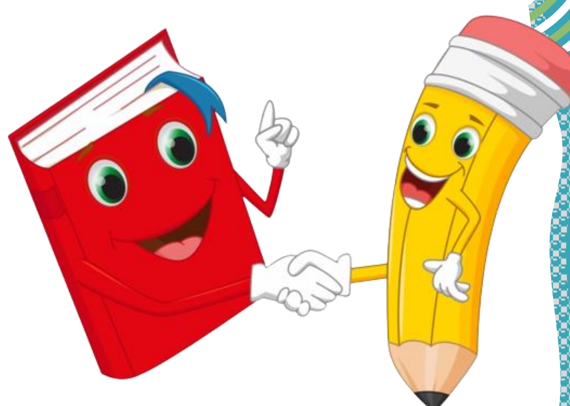

shikshansagar.com
શિક્ષણ સાગર
The King of Education

SHIKSHAN SAGAR

(શિક્ષણ સાગર)

એપ્લીકેશન ની વિશેષતા

શિક્ષણ સાગર
The King of Education
shikshansagar.com

આ એપ્લીકેશન મુખ્ય ત્રણ વિભાગમાં વહેચવામાં આવી છે .

૧. ટીચર ૨. વિદ્યાર્થી
૩. ટીચર હેલ્પ ડેસ્ક

ટીચર – ઓનલાઈન હાજરી , MDM હાજરી , SAS ગુજરાત , ગુણોત્સવ પોર્ટલ , જ્ઞાનકુંજ પ્રોજેક્ટ , GSHALA લોગીન , આધાર ડાયઝ એન્ટ્રી , શિષ્યવૃત્તિ ઓનલાઈન હાજરી , ખેલ મહાકુંભ એન્ટ્રી , ઈન્સ્પાયર એવોર્ડ એન્ટ્રી , CPF ચેક કરો , ઓનલાઈન PLI – LIC ભરો .

અમારા શિક્ષણ સાગર વોટ્સઅપ ગ્રુપમાં જોઈન થાઓ.

શિક્ષણ સાગર
JOIN GROUP

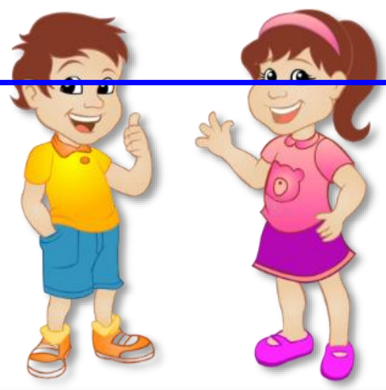

વિદ્યાર્થી – પાઠ્યપુસ્તક , પાઠ આયોજન , શિક્ષક આવૃત્તિ , સ્વ અધ્યયનપોથી , ઓનલાઈન MCQ , યુનિટ ટેસ્ટ , એકમનું સ્વાધ્યાય , MP3 કાવ્ય , અધ્યયન નિષ્પતી , અધ્યયન નિષ્પતી આધારિત પ્રશ્નો , સંદર્ભ સાહિત્ય અને આ બધું પાઠ વાઈઝ

ટીચર હેલ્પ ડેસ્ક – શિક્ષક ઉપયોગી મટેરિયલ્સ , તમારું બનાવેલું મટેરિયલ્સ અમને આપો , તમારે જે મટેરિયલ્સ જોઈએ તે અમને કહો , મૂંઝવણ અને માર્ગદર્શન .

અમારા શિક્ષણ સાગર એપ્લીકેશન પ્લે-સ્ટોર માંથી ડાઉનલોડ કરો.

JOIN
શિક્ષણ સાગર
APPLICATION